

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ З УКРАЇНОЮ

доповідь за Весняній школі
**«ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА
УКРАЇНУ»**
15-23 БЕРЕЗНЯ 2021 Р.

Смирнова К.В.
д.ю.н., професор, професор кафедри порівняльного і
європейського права Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Експерт Центру досконалості Жана Моне

Про діяльність Центру досконалості Жана Моне – <http://www.iir.edu.ua/jean-monnet-center/jean-monnet-news/>
База даних навчальної і наукової інформації про ЄС – <http://e-learning.iir.edu.ua/course/view.php?id=29&lang=uk>

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

За підтримки програми Еразмус+ Європейського Союзу в межах проекту Центру досконалості Жана Моне №611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-CoE «Поглиблений розвиток європейських студій в Україні: міждисциплінарний підхід».

Підтримка Європейською Комісією створення цієї публікації не передбачає підтримку її змісту, який відображає думку тільки авторів, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, яка тут міститься.

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union within the Jean Monnet Centre of Excellence Project № 611625-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-CoE "Advancing European Studies in Ukraine: Interdisciplinary Approach".

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Еволюція Угоди про асоціацію (10-річна історія)

- ▶ 2007 - початок переговорів щодо «нового» договору
- ▶ 2008 - початок переговорів щодо ЗВТ
- ▶ 2009 - Прийняття Порядку денного асоціації
- ▶ 2011 - завершення переговорів
- ▶ 2012 - парафування Угоди про асоціацію
- ▶ Рішення (листопад 2013)
- ▶ 2014 - підписання (березень - політична частина; червень - економічна частина)
- ▶ Вересень 2014 - одночасна ратифікація ВРУ та Європарламентом
- ▶ Весною 2014 ЄС односторонньо надає преференційний режим
- ▶ 2015 - переглянутий Порядок денний асоціації (прийнятий Радою асоціації)
- ▶ 2016 - тимчасове набуття чинності певних положень (зокрема розділ про торгівлю - ПВЗВТ)
- ▶ 1.9.2017 - набуття чинності всього тексту Угоди про асоціацію

Виклики - ?

- ▶ Референдум в Нідерландах
- ▶ Brexit

Особливості Угоди про асоціацію

- ▶ Змішана угода
- ▶ «Integration-oriented agreement»
- ▶ багатовимірна співпраця
- ▶ принцип «умовності»
- ✓ пряма дія: так чи ні?

Key features of the EU-Ukraine Association Agreement

- ▶ EU-Ukraine AA belongs to the selected group of “integration-oriented agreements”, i. e., agreements including principles, concepts and provisions of EU law that are to be interpreted and applied as if the third State is part of the EU
- ▶ The EU-Ukraine Association Agreement, as a so-called mixed agreement signed by the EU and its 28 Member States, requires ratification by all parties before it can enter into force.
- ▶ Key features of the Association Agreements are:
 - ✓ very broad scope providing for multidimensional co-operation;
 - ✓ based on “more for more” model with vast legal approximation related effort required to move to the next stages – “conditionality”
 - ✓ dynamic approximation with Association Councils empowered to change the annexes with long lists of EU *acquis* to be complied with,
 - ✓ no direct effect (see Council Decisions on signature: “The Agreement shall not be construed as conferring rights or imposing obligations which can be directly invoked before Union or Member State courts or tribunals”).

Мета й особливості

- ▶ Принцип політичної асоціації та економічної інтеграції + поступовість та обумовленість («conditionality»)
- ▶ застосування “спільних цінностей” ЄС (демократія, повага прав людина та фундаментальної свободи, а також верховенства права)
- ▶ Обумовленість спільних цінностей в Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом пов’язана з її суттєвими елементами та тимчасовими обмеженнями (через ст. 478 УА)

Політична складова УА

спільні цінності, на яких побудований Європейський Союз, а саме: демократія, повага до прав людини і основоположних свобод та верховенство права, також є ключовими елементами цієї Угоди (преамбула)

Основні елементи УА (ст. 2-3):

Повага до демократичних принципів, прав людини та основоположних свобод,
повага до принципу верховенства права повинні формувати основу внутрішньої та зовнішньої політики Сторін
Забезпечення поваги до принципів суверенітету й територіальної цілісності, непорушності кордонів і незалежності,
а також протидія розповсюдженню зброї масового знищення, пов'язаних з нею матеріалів та засобів їхньої доставки

Політичний діалог (Розділ II)

З метою поступової конвергенції із зовнішніх питань та питань безпеки для все більш глибокого залучення України до Європейської зони безпеки.

ратифікація та імплементації Римського статуту Міжнародного кримінального суду (МКС) 1998 року та пов'язаних з ним документів - для цього внесення змін до Конституції України

Співробітництво з Європейським оборонним агентством

Інституційне забезпечення:

На міністерському рівні політичний діалог здійснюється за взаємною згодою в рамках засідань Ради асоціації

на рівні політичних директорів, Комітету з питань політики та безпеки й експертів, у тому числі стосовно окремих регіонів і питань

на парламентському рівні здійснюється в рамках Парламентського комітету асоціації

ЮСТИЦІЯ, СВОБОДА ТА БЕЗПЕКА

(Розділ III)

- ▶ Захист персональних даних
- ▶ Співробітництво у сфері міграції, притулку та управління кордонами
- ▶ Недискримінація у правовому статусі працівників + мобільність працівників
- ▶ Рух осіб - посилення мобільності громадян і подальшого прогресу у візовому діалозі
- ▶ Боротьба з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму
- ▶ Боротьба зі злочинністю та корупцією

ЕКОНОМІЧНЕ ТА ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

- ▶ Сфера енергетики, включаючи ядерну енергетику
- ▶ Макроекономічне співробітництво
- ▶ бюджетна політика, внутрішній контроль і зовнішній аудит
- ▶ Оподаткування
- ▶ Статистика
- ▶ Навколишнє середовище
- ▶ Транспорт
- ▶ Космос
- ▶ Співробітництво у сфері науки та технологій
- ▶ Політика у сфері промисловості та підприємництва
- ▶ Фінансові послуги

Інституційний механізм УА

- ▶ Щорічні самміти Україна-ЄС;
- ▶ Рада асоціації (+може приймати обов'язкові рішення);
- ▶ Комітет асоціації + підкомітети;
- ▶ + Комітет у торговельній конфігурації + підкомітети (у передбачених УА випадках - обов'язкові рішення+внесення змін);
- ▶ Парламентський комітет асоціації;
- ▶ Платформа громадянського суспільства.

ТОРГІВЛЯ І ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТОРГІВЛЕЮ (Розділ IV)

- ▶ “поглиблена та всеосяжна угода про вільну торгівлю”, яка ґрунтується на явному принципі обумовленості доступу до ринку
- ▶ додатковий доступ до частини внутрішнього ринку ЄС, якщо Європейський Союз вирішить, після проведення процедури моніторингу, що Україна успішно реалізує наближення своєї законодавчої бази до вимог Європейського Союзу

ЗВТ (класична)

тільки товари, без митної співпраці, без регуляторного наближення

ЗВТ (поглиблена та всеосяжна):

Complexity

Comprehensiveness

Conditionality

не тільки спільне відкриття ринків для більшості товарів, але і часткову та поступову лібералізацію послуг і зобов'язуючих положень стосовно інших торгівельних зон, таких як санітарні та фітосанітарні правила, інтелектуальна власність, спрощення торгівлі, державні закупівлі, енергетика, транспорт та конкурентне право.

ЗВТ містить численні положення, які зобов'язують Україну наблизити своє національне законодавство до *acquis* ЄС, та і в свою чергу країні надається поступовий доступ до внутрішнього ринку ЄС.

Правове наближення та ПВЗВТ

Поглиблена

- ▶ **Мета:** інтеграція у внутрішній ринок ЄС
- ▶ **Як?** шляхом **приведення законодавства у відповідність** до *acquis* ЄС (**ст. 474 УА + додатки**)
- ▶ врахування практики дії норм права ЄС
- ▶ **регуляторне наближення** - у сферах, спрямованих на упорядкування економ. діяльності (безпека продукції, стандарти EN, метрологія, ринковий нагляд, акредитація...)

Всеохоплююча

широкий предмет регулювання

- ▶ свобода руху **товарів** (95%) - **ст. 25, 29 УА**
- ▶ часткова/повна свобода руху **послуг** - **ст. 88 УА**
- ▶ свобода руху **платежів та капіталів** - **144, 145 УА**

Структурні елементи поглибленої УВТ між ЄС та Україною

- ▶ Горизонтальні питання:
 - ▶ Конкуренція та державна допомога
 - ▶ Інтелектуальна, промислова та комерційна власність
 - ▶ Державні закупівлі
 - ▶ Торгівля та сталий розвиток
 - ▶ Прозорість регулювання
 - ▶ Загальні винятки
 - ▶ Захисні заходи
 - ▶ Антидемпінгові та компенсаційні заходи
- ▶ Інституційні положення:
 - ▶ Механізм врегулювання суперечок
 - ▶ Інституційні положення та впровадження

Дотримання правил:

- ▶ Прав інтелектуальної власності
- ▶ Правил конкуренції
- ▶ Правил надання державної допомоги суб'єктам господарювання
- ▶ Правил прозорості (прозорість політики + прозорість співробітництва + обмін інформацією та конфіденційність)
- ▶ Права доступу до адміністративних органів та судів
- ▶ Процес інтеграції України до ЄС за УА, у т.ч. у рамках ПВЗВТ, має забезпечуватися через наближення законодавства України до *acquis* ЄС

різні законодавчі механізми наближення розрізняються за масштабом і процедурами

- Тарифна лібералізація (Розділ IV)

«законодавче зближення»

«регуляторне зближення»

«гармонізація»

«адаптація»

«визнання міжнародних принципів і стандартів»

«взаємне визнання правил»

«транспозиція»

«нормативно-правова апроксимація»

- ▶ Загалом в рамках положень УА про ЗВТ та додатків до Угоди передбачено зобов'язання України щодо імплементації **близько 150 регламентів та директив ЄС**, а також інших актів acquis ЄС та міжнародних договорів і стандартів

Типи зобов'язань із правового наближення

деталізовані

в УА:

Україна наближує **своє законодавство про конкуренцію та практику застосування до acquis ЄС** так, як це визначено нижче:

1. Регламент Ради (ЄС) № 1/2003 від 16 грудня 2002 року про імплементацію правил конкуренції, викладених у статтях 81 та 82 Договору. ... (ст. 256)

у додатках УА

Поступове наближення **до митного законодавства ЄС**, як це визначено в стандартах ЄС та міжнародних стандартах, здійснюється **згідно з Додатком XV до цієї Угоди** (ст. 84 УА).

Недеталізовані

У сфері сталого розвитку Україна повинна наблизити **своє законодавство, підзаконні акти та адміністративні практики до нормативно-правової бази ЄС** (Стаття 290(2) УА)

Сторони визнають і зобов'язуються застосовувати **принципи належного управління у сфері оподаткування** (ст. 350 УА)

Напрями діяльності державних органів влади України в імплементації УА

- ▶ Президент України + Офіс Президента України
- ▶ Комітет ВРУ з питань європейської інтеграції
- ▶ Кабінет Міністрів України + Віце-Прем'єр-Міністр з питань європейської інтеграції + Урядовий офіс з координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України
 - = Євроінтеграційни портал <http://eu-ua.org/>
 - + “Пульс Угоди”: інтерактивна мапа моніторингу реалізації Угоди про асоціацію <https://pulse.eu-ua.org/>

Постанова КМУ № 851 від 2.09.2020: Комісія з питань координації виконання Угоди про асоціацію.

є тимчасовим консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України, утвореним для забезпечення здійснення координації дій органів виконавчої влади під час виконання Угоди про асоціацію

- ▶ Заступники міністрів з питань європейської інтеграції та профільні підрозділи міністерств

Для практичного застосування:

- ▶ База EUR-Lex <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- ▶ База даних Права ЄС https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/types-eu-law_en (англомовна версія)
- ▶ Розподіл сфер правового регулювання в ЄС http://europa.eu/european-union/topics_en (англомовна версія)
- ▶ Пошукова база даних судових рішень https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/
- ▶ Chapters of acquis https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/conditions-membership/chapters-of-the-acquis_en (only for informational purposes)